

Til: Familie- og kulturkomiteen

Høringsinnspill til Statsbudsjett 2026, Prop. 1 S (2025-2026)

Rådet for psykisk helse er en ideell paraplyorganisasjon med over 30 medlemsorganisasjoner som samler erfaring, interesseorganisasjoner og ulike fag- og profesjonsmiljøer innen psykisk helse. Sammen med våre medlemsorganisasjoner jobber vi for å fremme god psykisk helse i befolkningen gjennom kunnskapsutvikling og -formidling.

Kap. 846 Familie- og oppveksttiltak

Forebygging av vold og overgrep

Vold og overgrep i barndommen utgjør noen av de mest alvorlige risikofaktorene for psykiske lidelser, utenforskap, kriminalitet og langvarige helseproblemer senere i livet. Forskningen er entydig: barn som utsettes for vold, bærer skadene med seg inn i ungdoms- og voksenlivet. Samtidig viser erfaring og forskning tydelig hva som virker – tidlig innsats, trygge oppvekstmiljøer, foreldrestøtte og godt samordnede tjenester på tvers av helse-, utdannings- og justissektorene.

Regjeringens forslag til statsbudsjett legger viktige føringer for barns trygghet, men satsingen på helhetlig og tidlig forebygging av vold og overgrep er fortsatt for svak og for fragmentert. Vi oppfordrer komiteen til å løfte forebygging til et nasjonalt kjerneområde, og å styrke innsatsen gjennom målrettede bevilgninger, flerårige programmer og tverrfaglig samordning. I tillegg bør det stilles krav til at alle kommuner har handlingsplan mot vold og overgrep som må implementeres bredere enn det som gjøres i dag.

Investering i forebygging er ikke bare en sosial og moralsk forpliktelse – det er en samfunnsøkonomisk investering.

De første 1000 dagene – grunnmuren i oppveksten

Fra barnet er i magen må vi sikre trygghet, beskyttelse og tilknytning – og samtidig innfri rettighetene til de foreldrene som selv strever med psykisk helse eller livskriser. Det er helt avgjørende at støttefunksjonene rundt graviditet og de første leveårene forbedres slik at uhelse og skjevutvikling hos både omsorgspersoner og barn fanges opp så tidlig som mulig. Å satse på de første 1000 dagene er god folkehelse, kriminalitetsforebygging og en verdipolitisk investering i barns livsmestring.

Vi foreslår at komiteen:

- Påser at ikke helsestasjons- og skolehelsetjenesten svekkes når budsjettet foreslår å legge om flere tilskuddsordninger til et felles programtilskudd under Barne- og familiedepartementet. Vi trenger reell styrking og øremerking over kommunerammen, da 4 av 10 årsverk ved landets helsestasjoner er finansiert via tilskuddsmidler ut 2025. Så lenge midlene ikke er øremerket, er det stor risiko for at barns grunnleggende rett til helsehjelp blir svekket.
- Innlemmer kunnskapen om betydningen av barnets og familiens første tusen dager i relevante kunnskapsgrunnlag, utdanninger, lovverk og andre sentrale føringer.

Tidlig innsats

Regjeringens varslede styrking av arbeidet mot barne- og ungdomskriminalitet er viktig, men de foreslåtte bevilgningene i statsbudsjettet handler i for liten grad om forebygging av kriminalitet.

Sammenhengen mellom vold i oppveksten og ungdomskriminalitet er tydelig dokumentert. En rapport fra Oslo politidistrikt viser at syv av ti unge voldsutøvere selv har vært utsatt for vold fra foreldre. Forebygging av kriminalitet må med beskyttelse mot vold, omsorgssvikt og traumer.

Utfordringene knyttet til ungdomskriminalitet krever tett samhandling og koordinert innsats mellom familie-, oppvekst- og justissektoren. Skal vi lykkes, må innsatsen for tidlig hjelp og tverrfaglig samhandling styrkes på tvers av etater og forvaltningsnivåer.

Vi anbefaler at komiteen:

- Ber om øremerkede midler til kommunene for tverrfaglig tidlig innsats rettet mot barn i risiko.
- Bidrar til bedre informasjonsflyt mellom familie-, oppvekst- og justissektoren i kriminalitetsforebyggende arbeid.

Voldsspesifikk behandling

Siden vold er en del av oppveksten for mange barn som begår gjentatt kriminalitet, vil vi fremheve forslaget til ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet: *De er våre barn – Om å holde hodet kaldt og hjertet varmt*. Vi ber om et styrket tilbud om voldsspesifikk behandling i flere deler av landet for barn med voldshandlinger, og foreslår at det ses inn i større tiltakskjeder, eksempelvis i forbindelse med straffegjennomføring.

Vi foreslår at komiteen:

- Ber regjeringen etablere et nasjonalt program for voldsspesifikk behandling, inkludert midler til metodeutvikling og kompetanseheving i kommunale tjenester og i kriminalomsorgen.
- Vurderer utvidelse av Bufetat og Barne- og familieetatens (BFE) MST-tilbud (Multisystemisk Terapi), samt å opprette MST-CAN (Multisystemisk Terapi – Child Abuse and Neglect) i regi av Bufetat og BFE.

Rollemodeller og fellesskap som beskyttelsesfaktorer

Fravær av gode rollemodeller øker risikoen for grenseoverskridende atferd, særlig blant gutter med ustabile omsorgsbetingelser. En høy andel av ungdomskriminaliteten begås av gutter uten farsfigurer. Trygge voksne, positive fellesskap og meningsfulle aktiviteter er avgjørende for å forebygge både vold og kriminalitet.

Vi foreslår at komiteen:

- Prioriterer støtte til mentorordninger og relasjonsbyggende arbeid mellom ungdom og voksne.
- Sikrer midler til lavterskelarenaer og brukerstyrte møteplasser i kommunene, etter modell fra GAME Streethouse i Arendal.
- Styrker samarbeidet mellom skole, fritidstilbud og foreldre for å kompensere for manglende rollemodeller, som eksempelvis mentorordninger og veiledning kan legge opp til.